

**О.М. Олійник,**  
*кандидат економічних наук, старший науковий співробітник,  
Інститут економіки та прогнозування НАНУ,  
професор ТУІМ (Китай)*

## **АДАПТАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ВИМОГ ЄС У СФЕРІ БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ**

Згідно з ст.129 Угоди про асоціацію, ЄС та Україна усвідомлюють важливість наближення чинного законодавства України до права Європейського Союзу. Україна взяла зобов'язання забезпечити поступове приведення у відповідність свої чинні закони та майбутнє законодавства до *acquis* ЄС. Враховуючи взяті Україною зобов'язання Україна також має адаптувати внутрішнє законодавство в сфері банківського та пруденційного нагляду відповідно до стандартів ЄС. Згідно Угоди термін запровадження зазначених директив становить 4 роки.

До і під час фінансової кризи, Європейський парламент закликав до переходу до більш інтегрованого європейського фінансового контролю, з тим щоб забезпечити справжні рівні умови для всіх учасників на рівні Союзу і відобразити зростаючу інтеграцію фінансових ринків в Союзі. Європейський парламент також розробив План дій для Європейської комісії (надалі –Комісія) щодо формування фінансових ринків, який було розкрито в повідомленні Європарламенту від 13 квітня 2000 року.

У листопаді 2008 року Комісія уповноважила Групу високого рівня під головуванням Жака де Ларозьєра розробити рекомендації про те, як зміцнити європейські наглядові механізми з метою вдосконалення захисту громадян і відновлення довіри до фінансової системи. У своїй заключній доповіді, представленій 25 лютого 2009 року ( «Звіт де

Ларозьєра»), Група високого рівня (надалі – Група) рекомендувала як зміцнити система нагляду, щоб знизити ризики та вплив майбутніх фінансових криз. Вона також рекомендувала здійснити реформи в структурі нагляду фінансового сектора в Союзі. Група також дійшла висновку про те, що Європейська система фінансового нагляду повинна складатись з трьох європейських наглядових органів, один для банківського сектора, один для сектора цінних паперів і один для сектору страхування і професійних пенсій, а також рекомендувала створення Європейської Рада з системних ризиків (ЄРСР). Експерти вважали, що представлені у доповіді реформи є необхідними і що робота щодо їх реалізації повинна початись негайно. Так і сталося.

У своєму повідомленні від 4 березня 2009 під назвою «Супроводження відновлення Європи», Комісія запропонувала висунути законопроект про створення Європейської системи фінансового нагляду та Європейської ради з системних ризиків. У своєму повідомленні від 27 травня 2009 р. під назвою «Європейський фінансовий нагляд», було більш докладно представлено можливу архітектуру такої нової наглядової структури.

Європейська Рада в своїх висновках від 19 червня 2009 року підтвердила, що Європейська система фінансового нагляду, що складається з трьох нових європейських наглядових органів, повинна бути створена. Система повинна бути спрямована на підвищення якості та узгодженості державного нагляду, посилення контролю за транскордонними групами і створення єдиної європейської книги правил, що застосовуються до всіх фінансових установ на внутрішньому ринку. Вона підкреслила, що європейські наглядові органи також повинні мати наглядові повноваження по відношенню до кредитних рейтингових агентств і запросили ЄК підготувати конкретні пропозиції про те, яку роль Європейська система фінансового нагляду може відігравати в кризових ситуаціях, підкреслюючи при цьому, що рішення, прийняті європейськими наглядовими органами не повинні впливати на фіскальні обов'язки держав-членів.

Створення Європейського банківського органу (надалі – ЄБО) було передбачено Положенням про створення Європейського банківського органу № 716/2009/ЕС (надалі – Положення), що було затверджено Європарламентом та Радою ЄС 24 листопада 2010 р.

Зі створенням ЄБО керівництво ЄС прагнуло змінити існуючу систему банківського нагляду, яка в умовах кризи виявилась неадекватною. Новий орган банківського нагляду покликаний покращити практику банківського нагляду, сприяти вдосконаленню внутрішнього ринку ЄС, розвитку фінансового сектору та підвищенню захисту інвесторів. В зв'язку з цим на орган покладаються певні сподівання та бачення.

ЄБО повинен діяти з метою поліпшення функціонування внутрішнього ринку, зокрема, шляхом забезпечення високого, ефективного та узгодженого рівня регулювання і нагляду з урахуванням мінливих інтересів усіх держав-членів і різного виду фінансових інститутів. ЄБО повинен захищати суспільні цінності, такі як стабільність фінансової системи, прозорість ринків і фінансових продуктів, а також захист вкладників і інвесторів. ЄБО повинен також запобігати регулятивному арбітражу і гарантувати рівні умови, а також зміцнення міжнародної наглядової координації в цілому в інтересах економіки, в тому числі фінансових установ та інших зацікавлених сторін, споживачів і співробітників. Його завдання також включають сприяння гармонізації регулювання і надання консультацій союзним установам в області банківської справи, платежів, регулювання і нагляду за обігом електронних грошей, а також відповідного корпоративного управління, аудиту та питань фінансової звітності. ЄБО також має виконувати обов'язки в межах існуючої і нової фінансово-господарської діяльності.

### *Задачі та повноваження Органу*

- сприяти створенню високоякісних загальних регулюючих і наглядових стандартів і практики, зокрема шляхом надання висновків для союзних установ і розробки керівних принципів, рекомендацій і регуляторних проектів, відповідно до законодавчих актів;
- запобігання регулятивному арбітражу, посередництво і врегулювання розбіжностей між компетентними органами, забезпечення ефективного та послідовного контролю за діяльністю фінансових установ, забезпечення узгодженої взаємодії керівників наглядових установ і вжиття заходів, зокрема, в надзвичайних ситуаціях;
- стимулювати і полегшувати делегування завдань і обов'язків між компетентними органами;
- тісно співпрацювати з Європейською радою із системних ризиків (ЄРСР), зокрема, шляхом надання ЄРСР необхідної інформації для досягнення своїх завдань і забезпечення належного виконання попереджень та рекомендацій ЄРСР;
- організовувати та проводити рецензування аналізу компетентних органів, в тому числі розробку керівних принципів і рекомендацій, виявлення найкращої практики, з метою зміцнення послідовності результатів наглядової практики;
- моніторинг та оцінка розвитку ринку в сфері своєї компетенції, в тому числі, відповідних тенденцій з надання кредиту, зокрема, для домашніх господарств і МСП;
- здійснення економічного аналізу ринків для інформувати про виконання функцій ЄБО;
- сприяти захисту вкладників та інвесторів;
- сприяти послідовній та узгодженій взаємодії керівників наглядових органів, моніторингу, оцінці та вимірюванню системних ризиків, також розробці і узгодженню планів відновлення та резолюцій, забезпечуючи високий рівень захисту вкладників і інвесторів по всьому Союзу та розробляючи методи для резолюцій проблемних фінансових установ та оцінку необхідності відповідних фінансових інструментів;
- виконувати будь-які інші завдання, викладені в Положенні або в інших законодавчих актах;
- опублікувати на своєму веб-сайті, а також регулярно оновлювати інформацію, що відноситься до його сфери діяльності, зокрема, в сфері своєї компетенції, про зареєстровані фінансові установи, з тим щоб забезпечити щоб інформація була легко доступною громадськості;
- взяти на себе, у міру необхідності, всі існуючі і поточні завдання Комітету європейських органів банківського нагляду (КЄОБН).

Для досягнення поставлених завдань Орган має наступні повноваження, окрема:

- розробляти проекти нормативних технічних стандартів в конкретних випадках;
- розробляти проекти з реалізації технічних стандартів в конкретних випадках;
- розробляти принципи і рекомендації;
- виносити рекомендації в конкретних випадках;
- приймати індивідуальні рішення для компетентних органів в конкретних випадках;
- в справах, що стосуються безпосереднього застосування законодавства Союзу, приймати індивідуальні рішення на адресу фінансових установ, в конкретних випадках;
- давати висновки в Європейський парламент, Європейську Раду або Європейську Комісію;
- збирати необхідну інформацію, що стосується фінансових установ;

- розробляти загальні методології для оцінки впливу характеристик продуктів та процесів розподілу на фінансове становище установ та захист прав споживачів;
- забезпечити централізований доступ до бази даних про зареєстровані фінансові установи в сфері своєї компетенції, що передбачені законодавчими актами.

Відповідно до взятих зобов'язань Україна має виконати низку директив у фінансовій сфері, зокрема тих щодо відносяться до банківського нагляду та мікропруденційного нагляду зокрема.

До таких директив відносяться наступні:

- Директива N2006/48/ЄС від 14.06.2006 р. щодо започаткування та здійснення діяльності кредитної установи.
- Директива N2007/18/ ЄС від 27.03.2007 р. про внесення змін до Директиви N2006/48/ ЄС від 14.06.2006 р. стосовно виключення або включення певних установ зі сфери застосування й впливу на банки міждержавного розвитку.
- Директива N2006/44/ЄС від 05.09.2007 р. про внесення змін до Директиви N92/49/ЄЕС та Директиви N2002/83/ЄЕС, 2004/39/ЄС, 2005/68/ЄС та 2006/48/ЄС стосовно процедурних правил та критеріїв розсудливої оцінки придбань та збільшення часток участі у фінансовому секторі.
- Директива N2006/49/ЄС від 14.06.2006 р. про адекватність капіталу інвестиційних компаній та кредитних установ.
- Директива N2002/87/ЄС від 16.12.2002 р. про додатковий нагляд за діяльністю кредитних установ, страхових компаній та інвестиційних компаній у фінансовому конгломераті та яка вносить зміни до Директив 73/239/ЄЕС, 79/267/ЄЕС, 92/49/ЄЕС, 92/96/ЄЕС, 93/6/ЄЕС, 93/22/ЄЕС, 98/78/ЄС та 2000/12/ЄС.
- Директива N2009/110/ЄС від 16.09.2009 р. про започаткування та введення діяльності установ по роботі з електронним грошима та пруденційним наглядом за ними.
- Директива N94/19/ЄС від 30.05.1994 р. про систему гарантування вкладів.
- Директива N86/635/ЄЕС від 08.12.1986 р. про річну звітність та консолідовану звітність банків та інших фінансових установ.
- Директива N2001/65/ЄС від 27.09.2001 р. про внесення змін до Директив 78/660/ЄЕС, 83/349/ЄЕС та 86/635,ЄЕС про правила перевірки річної і консолідованої звітності певних видів компаній, банків та інших фінансових установ та страхових компаній.
- Директива N2003/51/ЄС від 18.06.2003 р. про внесення змін до Директив 78/660/ЄЕС, 83/349/ЄЕС, 86/635/ЄЕС та 91/674/ЄЕС про річну та консолідовану звітність певних видів компаній, банків та інших фінансових установ та страхових компаній.
- Директива N2006/46/ЄС від 14.06.2006 р. про внесення змін до Директив 78/660/ЄЕС, 83/349/ЄЕС, 86/635/ЄЕС та 91/674/ЄЕС.
- Директива N89/117/ЄЕС від 13.02.2089 р. про зобов'язання філій кредитних установ та фінансових установ, заснованих в країні-членів, які мають головний офіс за межами цієї країни-члена, щодо публікації щорічних звітних бухгалтерських звітів.
- Директива N2001/24/ЄС від 04.04.2001 р. про реорганізацію та ліквідацію кредитних установ.